

Список використаних джерел:

1. Переклад і мова: компаративні студії : матеріали Першої міжнародної конференції, 27–28 березня 2019 р. Київ : Логос, 2019. 168 с.
2. Even-Zohar, I. Polysystem Studies, Special Issue of Poetics Today, 1(1), 1990.
3. Handbook of Translation Studies V.1, ed. Yves Gambier & Luc van Doorslaer, 2009.
4. Toury G., «The Nature and Role of Norms in Translation.» In Gideon Toury, Descriptive Translation Studies—and Beyond, Amsterdam and Philadelphia: Benjamins, 1995, pp. 53–69.

Пенькова А.С.

студентка,

*Науковий керівник: Шахновська І.І.
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет*

ВІДТВОРЕННЯ ОКАЗІОНАЛІЗМІВ У ПЕРЕКЛАДАХ АНГЛОМОВНОЇ НАУКОВО-ФАНТАСТИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мова, як відомо, відображає наші уявлення про світ, а зміни, що відбуваються в ньому, тягнуть за собою трансформації в мові. У мовленні (письмовому та усному) постійно виникають нові слова, які, задовольнивши разову потребу в них, зникають або ж, відповідаючи потребам широкого спілкування, закріплюються в мові, втрачаючи властивість новизни і незвичайності. Як вірно підмітила О.Г. Ревзіна, «у okazіоналізмів є якась особлива функція, особливе призначення, поки що нерозкрите лінгвістикою» [6, с. 307]. Породження okazіональних слів автором тексту безпосередньо пов'язано з тією картиною світу, реальною чи уявною, яку він намагається описати. Саме тому необхідність в okazіональних одиницях стає особливо гострою при написанні творів науково-фантастичного жанру. Тут однією з основних функцій okazіоналізмів стає креативна функція, тобто створення ірреального світу. Автори

фантастичних творів часто описують простір ідеальним, ніде не існуючим, а отже, письменник стикається з ім'ям квазіреалій, що імітують фантастичні реалії вигаданого світу, в процесі номінацій яких важко обійтися без okazіоналізмів.

М.Т. Рильський одним із перших указує на лексичну okazіональність як проблему художнього перекладу, однак у її вирішенні він далекий від однозначності. З одного боку, класик зауважує, що стосовно «неологізмів, які часом створюються *ad hoc* і не увійшли до загальної мови... навряд чи потрібно обов'язково створювати подібні слова та вирази в перекладі» [7, с. 71]. З іншого боку, «занадто банальні» вимовлені слова не підходять для таких випадків» [7, с. 71]. Це призводить до очевидного висновку, що кожен перекладач повинен обрати свою або власну стратегію поводження з нестандартними мовними матеріалами.

Питання диференціації інновацій та стратегій їх перекладу детально проаналізовано в посібнику «Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы)» відомого перекладача В.С. Виноградова. Його позиція щодо класифікації інновацій близька до обговорюваної вище думки, оскільки, на думку вченого, нові слова, що з'являються у мовленні, «з часом можуть або входити в систему мови (неологізми), або залишатися надбанням особистості мовлення (okazіоналізми)» [4, с. 50]. Далі дослідник зазначає, що функціональне навантаження інноваційних нововведень визначається їх контекстуальним характером та конотативним значенням: «Вони завжди виразні, створені конкретним автором, породжені цілями виразу та контекстом, з яким вони не пов'язані і поза репродукцією. Навіть у звичайному мовленні їх основна функція не номінативна, як у простих неологізмах, а характерна» [4, с. 123].

Наступним кроком є висвітлення особливостей перекладу okazіоналізму. Тут В.С. Виноградов із сумом зазначає, що «уважне поводження з інаціональністю не є правилом перекладу. Дуже часто перекладачі просто не помічають okazіоналізмів, вважаючи їх невідомими загальними або регіонально вживаними словами, і перекладають як загальну лексику. І навіть усвідомлюючи okazіоналізми, багато перекладачів не наважуються займатися

словотворчістю і вдаються до більш-менш успішних описових еквівалентів « [4, с. 124].

Перекладач не пропонує готових рецептів перекладу, зазначивши, що в кожному конкретному випадку перекладачеві необхідно враховувати не тільки власну позицію щодо принципів відтворення інновацій, але й враховувати різні системні / регуляторні відносини між вихідною та цільовою мовою та культурою. Ось чому стратегія іншомовного відтворення okazionalizmiv, захищених авторським правом, сформульована найбільш узагальнено: «Значення okazionalizmu полягає не лише у значенні компонентів такого слова, тобто воно не тільки визначається за змістом внутрішньої форми okazionalizmu; можна сказати, що значення індивідуально-авторських неологізмів формується їх внутрішньою формою та контекстом. Двоїста природа значення okazionalizma слова дозволяє перекладачеві калькувати авторські неологізми («калькувати» В.С. Виноградов розуміє як відтворювати форму вихідної одиниці) та створювати свої okazionalizmi, узгоджуючись з вимогами контексту» [4, с. 127].

Ми проаналізували okazionalizmi в англійських творах науково-фантастичного жанру «1984» Джорджа Орвелла та «Путівник по Галактиці для космотуристів» Дугласа Адамса та на основі цього аналізу виділили способи їх відтворення, що найчастіше використовувалися перекладачами. Наведемо деякі приклади:

- калькування

Thoughtcrime, thoughtcriminal [2] – *думкозлочин, думко злодій* [5, с.74] – Okazionalizmi перекладені калькуванням. Цей лексичний okazionalizm створений за допомогою додавання двох основ «thought» (думка, мислення) і «crime» (злочин), і відноситься до першого ступеня, так як є стандартним okazionalizmom, утвореним в повній відповідності з нормами словотворення.

- транскодування

Ingsoс [2] – okazionalizm, утворений при злитті двох основ слів English Socialism, на українську мову перекладений як «Інгсоц» [5] і відноситься до лексичного авторського неологізму.

- змішаний спосіб

An atomic vector plotter [1] – назва інопланетного пристрою. При перекладі перекладач використав транслітерацію і калькування: *атомний векторний плоттер* [3].

- створення перекладацького okazіоналізму

Noopy [1] – іменник, який пояснюється Дугласом Адамсом, як «*really together guy*». Перекладач намагався створити слово, найбільш близьке до оригінального okazіоналізму: *ніпель* [3].

В таблиці 1 відображено способи відтворення okazіоналізмів, що найчастіше використовували перекладачі В. Данмер при перекладі роману-антиутопії «1984» Джорджа Орвелла та О. Антомонов при перекладі роману Дугласа Адамса «Путівник по Галактиці для космотуристів».

Таблиця 1

	Калькування	Транскування	Створення перекладацького okazіоналізму	Змішаний спосіб
«1984»	69%	3%	25%	3%
«Путівник по Галактиці для космотуристів»	60%	3%	15%	22%

Джерело: розробка автора за джерелами [1; 2; 3; 5]

Таким чином, переклад авторських неологізмів пов'язаний з використанням різного роду трансформацій та перекладацьких прийомів. Їх значення впливає сукупно з контексту, і їх переклад вимагає від перекладача певних творчих зусиль.

Список використаних джерел:

1. Adams D. *The Hitch-Hiker's Guide to the Galaxy* / Douglas Adams. – Pan Books, 1981. – 117 p.
2. Orwell G. 1984. URL: <https://www.planetebook.com/ebooks/1984.pdf>
3. Адамс Д. Путівник по галактиці для космотуристів: Роман / Дуглас Адамс; пер. з англ. О. Антомонов // Всесвіт. – 1990. – № 8. – С. 51–126.

4. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (Общие и лексические вопросы) / В.С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.

5. Орвелл Д. 1984: роман-антиутопія / Д. Орвелл; пер. з англ.: В. Данмер. – К. : Hurtom.com, 2013. – 321 с.

6. Ревзина О.Г. Поэтика окказионального слова // Язык как творчество: сб. науч. тр. к 70-летию В.П. Григорьева / Ин-т рус. яз. Рос. акад. наук. – М., 1996. – С. 303–308.

7. Рильський М. Мистецтво перекладу / М. Рильський. – К. : Радянський письменник, 1975. – 344 с.

Ренська А.Д.

ліцеїстка Українського гуманітарного ліцею,

Науковий керівник: Теряєв Д.О.

доцент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ПОЕМИ О. ПУШКІНА «МІДНИЙ ВЕРШНИК»

Актуальність дослідження зазначається словами М.Рильського: «Українські переклади Пушкіна конче потрібні. Це, по-перше, спосіб наблизити пушкінську спадщину до широких мас нашого народу, які думають і говорять українською мовою... це прекрасний спосіб вигострити свою мовну зброю, піднести українську мовну культуру на вищий щабель розвитку» [7, с. 37].

Мета роботи: обґрунтувати особливості та майстерність художнього перекладу поеми О. Пушкіна «Мідний вершник» М. Рильським.

Завдання дослідження: дослідити особливості перекладу слів оригіналу.

Матеріал дослідження: поема О. Пушкіна «Мідний вершник» (текст 1) [5, с. 330-336], переклади поеми М. Рильського (текст 2)